

Civil újságírás

A civil tudósító szerepe a ceglédi konfliktusban

BTL 285

2013

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	3
2. A civil újságírás kialakulásának körülményei.....	4
2.1. Technológiai háttér.....	4
2.2. A kommunikációs és társadalmi trendek változása.....	5
2.3. A média és nyilvánosság új színterei.....	6
3. Civil vs. intézményes újságírás	7
4. A ceglédi konfliktus	9
4.1. A történések és a helyi viszonyok rövid bemutatása.....	10
4.2. SoDI, a jó útra tért radikális blogger?	12
4.3. Privát emberi jogvédők – vagy mégsem?.....	13
4.4. Nemzeti radikális gondolatok megjelenése a ceglédi tudósításban.....	16
5. További civil média híradások.....	19
6. A ceglédi konfliktus és az intézményes média	21
6.1 Összetűzés a HírTv stábjával.....	22
7. Összegzés	23
Felhasznált irodalom.....	25

1. Bevezetés

A civil újságírás nem bebetonozott fogalom a magyar közbeszédben, médiában illetve tudományos életben, több, hozzá jobban és kevésbé közelítő szinonimáját használhatjuk. Példaként közösségi, participatív (résztevő) valamint polgári újságírás. Talán az első kettőt érdemesebb használni hazánkban, mivel a polgári jelző nálunk egyfajta politikai felhangot is kaphat: a jobb és baloldal véget nem érő vitáiból kiszálló, azoktól eltávolodó, a XIX. századi liberális polgári eszményeket képviselő újságírókat jelenti (Molnár, 2005). Jelen dolgozatomban maradok azonban az első, a civil újságírás kifejezésnél, mert ez a leggyakoribb, rövidebb és a szakirodalom is legtöbbször ezt a terminust használja.

Sokan sokféleképpen jelölik ki a civil újságírás határait, lehetőségeit. Néhány dologban azonban az összes próbálkozás megegyezik. Jól összegzi ezeket Shayne Bowman és Chris Willis a *We media c.* könyvükben: „egy állampolgár, illetve az állampolgárok egy csoportjának aktív szerepvállalása a hírek és információk gyűjtésének, tudósításának, elemzésének és terjesztésének folyamatában. E részvétel célja a demokrácia által megkövetelt független, megbízható, pontos és széles körű információk szolgáltatása.” (Barta, 2007)

Azonban a civil újságírára sem szabad homogén masszaként tekinteni, mivel annyi fajta hozzáállás, szemléletmód és értékítélet fogalmazódik meg benne, mint amennyire sokfélék a civil újságírás és civil média fogalom alatt értendő blogok, kommentárok, valamint civil tudósítók és újságírók. Gyakran ők is részesei a cselekményeknek, tudósításukkal befolyásolhatják az eseményeket, vagy a mainstream média tudósításait – ha ugyan felfigyelnek rájuk.

A dolgozatomban szeretném feltérképezni ennek az éppen alakuló és folyton változó jelenségnek a kialakulását, a hatásait és egyre szélesedő skálán való megjelenéseit. A civil tudósító lehetőségeit, visszasságait és jelenlétét vizsgálom egy ebben a kérdésben igen fontos esemény, a 2012. 08. 19-én kirobbant ceglédi konfliktus kapcsán, ahol a történéseket nagyban befolyásolta a civil tudósító jelenléte. Ezek megértéséhez azonban szükség van arra, hogy ismerjük azt a technológiai, társadalmi és mediális háttérrel, közeget, aminek változásaiba születt bele a civil újságírás.

2. A civil újságírás kialakulásának körülményei

A civil újságírás megjelenése több folyamat együttes hatására következett be. Ezen folyamatok időben nagyjából egyszerre zajlottak és zajlanak a jelenben is egymásra is hatást gyakorolva, azonban az áttekinthetőség kedvéért a kronológiai sorrend helyett tematikusan elemzem azokat. Három témakört különítek el: a technológiai változásokat, valamint a társadalmi szokások, továbbá a média és nyilvánosság viszonyának átalakulását.

2.1. Technológiai háttér

Az informatikai és mobiltechnológia, valamint az internet rengeteget fejlődött az elmúlt öt-tíz évben, és szolgáltatások skálája is folyamatosan bővül. Ezen folyamat részletezése és elemzése akár egy önálló dolgozat tárgya is lehetne, ezért itt most csak a ceglédi konfliktusban is szerepet játszó online élő tudósítás szempontjából legfontosabb mérföldköveket mutatom be.

Egy civil újságíró ma két eszközzel sugározhat élő adást, megfelelő sávszélességű mobilinternet kapcsolat vagy wifi hozzáféréssel: okostelefonnal vagy lappal, amihez rögzíthet képet fényképezőgéppel, valamint videó vagy webkamerával. Ez persze egy kibontakozó új hagyomány, ami nem lett volna megvalósítható még öt vagy hat évvel ezelőtt sem, mivel Magyarországon akkor még nem terjedt el megfelelő minőségű mobilinternet szolgáltatás, valamint az okostelefonok sem. Sükösd Miklós nyolc évvel ezelőtti írásában így jelzi az elkövetkezendő technikai és technológiai fejlődést: „... a zsebünkben vagy retikülünkben lapul eszköz egyre kevésbé csak telefon, és egyre inkább olyan hordozható, a nap nagy részében bekapcsolva magunknál tartott miniszámítógép, amelynek csak az egyik funkciója a telefonálás.” (Sükösd, 2004)

Mindezek mellett fontos részletezni a digitalizáció elterjedését és mindennapossá válását is, amellyel időt spórolhatunk, mivel azonnali felvételt, átjátszást, közvetítést és szerkeszthetőséget biztosít. Így már a magyar társadalom egy része is betagozódhatott a Web 2.0-es virtuális térbe, ahol nem a központ hierarchiája dominál, hanem az egyes felhasználók közötti horizontális információáramlás. Az ebben résztvevő, most felnövekvő 15-35 éves korosztály rendelkezik a digitális írástudás képességével, így számukra nem csak lehetőségként szerepel az efféle, alulról szerveződő információcserébe való bekapcsolódás, hanem konkrét igényeik is lépnek fel ezen a téren. Ekkor válik hangsúlyossá a civil tudósítók, kommentálók és megosztók jelenléte.

2.2. A kommunikációs és társadalmi trendek változása

A következő alfejezet megírásához Denis McQuail *A tömegkommunikáció elmélete* című könyvét használtam fel.

Az előbbieken kifejtett számítógépes és internetes kultúra elterjedésének és hatásainak nyomán bontakozik ki a jelen információs társadalma. A kifejezés Japánban született, az 1960-as években, a posztindusztriális társadalom továbbfejlődéseként. Előbbire a terciér szektor erősödése volt jellemző, ennek pedig egyenes következménye „az információ alapú munka előtérbe kerülése”, ami már az információs társadalom alapvető mozgatója. A legfőbb változás a posztindusztriális társadalmakhoz képest az, hogy az információt dolognak tekintik, és ezáltal bármilyen információ megszerzése és terjesztése maga is fontos részét képezi a gazdaságnak és az iparnak, főleg ha a számítógépes és multimédiális technikákkal és technológiákkal foglalkozó iparágra gondolunk.

Az információs társadalom azonban nem csupán a folyamatosan fejlődő információs technológiák (IT) egyre gyakoribb és szélesebb körű felhasználásától az, ami, hanem az ennek hatására a társadalomban végbement változás: egy újfajta nyilvánosság megjelenése. Ezt az átalakulást W. Russell Neuman, a Michigan Egyetem professzora gondolatai alapján mutatom be. (McQuail, 2003) Álláspontja szerint a társadalom összekapcsoltsága, és az egyéni szereplők közti viszonyok bonyolódása egyre fokozódik, ami pedig az új technológiák konvergenciájának köszönhető. Az a társadalmi tér, ahol a nézőpontok és információk mindenki számára elérhetőek és vitathatóak a nyilvánosság; intézményei, szervezetei és egyesületei pedig a civil társadalom intézményei, amelyek a tömegmédia és legfőképpen az internet segítségével a társadalom tagjainak biztosítják a lehetőséget az információkhoz való hozzáférésre és azok kommentálására, megvitatására, akár az otthonukból való kilépés nélkül is. Ebben a társadalmi térben jelenik meg a civil újságírás, amely az új betöltendő szerepeket láthatja el.

Új virtuális közösségek tagjai lehetünk, az interneten végtelen fokú mobilitással rendelkezünk, véleményünket bárhol közzétehetjük, vitára bocsájthatjuk, új virtuális identitást alakíthatunk ki, figyelemmel követhetünk olyan eseményeket, amelyeket az intézményes média csak részleteiben mutat meg. Egyszerűen a nyilvánosság olyan mértékű kiszélesedésének lehetünk tanúi, amely a társadalom minden polgárát részvételre sarkallja.

2.3. A média és nyilvánosság új színterei

Bár a fejezet elején előrevetítettem, hogy a folyamatok egymás mellett, párhuzamosan mennek végbe, nem véletlenül vizsgálom utolsóként a média és az átalakult nyilvánosság kérdését, mivel a technológiai és társadalmi változások ott érnek össze, továbbá a média az a tér, amelybe beágyazódik a civil újságírás.

Szakadát István szerint „a média olyan kommunikációs eszköz, amely önmagában tartalmazza az üzenetet, alapvető célja szerint elsődleges üzenetet, tehát tartalmat hordoz, amely üzenetet a nyilvánosságra szának.” (Szakadát, 2007) A következőkben a fogalom három magyarázó aspektusát fejtem ki bővebben, hogy szemléltessem a médiában végbement fejlődést.

A médium maga az üzenet McLuhan-i megfogalmazásával nem áll módomban vitatkozni, azonban az eddig részletezett folyamat eredményeképpen az üzenet fajtái és megjelenései átalakultak. A számítógépes technológiák és az internet átlagemberekhez való eljutása az üzeneteket tartalmakká alakította át. Lindlof és Schatzer szerint ez a számítógéppel közvetített kommunikáció már az új médiumok közé tartozik, mivel „nagyértékben lehetővé teszi a tartalom végfelhasználói manipulálást. Nem fontos a forrás holléte, ami a civil élet, a közös tanulás és a kultúrák földrajzi határoktól mentes kapcsolatának új lehetőségeit nyújtja.” (McQuail, 2003)

„A nyilvánosság tehát az a virtuális tér, amelyben a dokumentumokba rögzített információt minden érdeklődő számára elérhetővé teszik.” (Szakadát, 2007) Média és nyilvánosság egymásban gyökerező fogalmak, hiszen a nyilvánosság igénye hívja elő a média működését, ami pedig az új nyilvánosság kialakulásához vezet.

Ebben az tud részt venni, aki a digitális írástudás képessége és felelős, aktív polgári magatartás mellett interaktív is. Az interakció fogalmával először George Herbert Mead foglalkozott tudományosan, ekkor azonban még a közvetlen személyközi kommunikáció jellemzésére használta a terminust. Ma is személyek közötti kommunikációról beszélünk, csak hogy azok legtöbbször nem közvetlenek, hanem az internet által közvetítettek: ez a transzperszonális médiakommunikáció. (Szakadát, 2007) Az új tartalmak kezelése és megalkotása csakis interaktív felhasználóknak sikerülhet, akik képesek a komplex befogadásra, ezzel kapcsolatban pedig a multitaskinggal való megbirkózásra.

3. Civil vs. intézményes újságírás

Ebben a fejezetben szemléltetem a civil újságírás helyét és helyzetét az újságírás hagyományában, valamint összevetem a profi újságírással – felsorakoztatva mindkettő előnyeit és hátrányait, különböző lehetőségeit.

A civil tudósítások legnagyobb része az interneten érhető el, mivel az biztosítja a leggyorsabb, szinte ingyenes publikálást, és az azonnali hozzászólást, szerkeszthetőséget. Így a helyi ügyekben jártas és azokért felelősséget érző polgárok tulajdonképpen a mindennap használatos eszközökkel (okostelefon, laptop, internet) vesznek részt az információ áramoltatásban.

Leginkább blogok formájában publikálnak: ezek lehetnek egyéni, személyes blogok, vagy a professzionális hírportálok által létrehozott kommentároidalak (például a www.mediapiac.com/blogzona/mediablog/ a HVG Médiablog utódja), közösségi blogok, mint például az Index politikai blogja, a Pufajkás Turul, ahol azonban hivatásos újságírók cikkei is megjelennek. Ez jelzi, hogy nem olyan éles a határ a civil és a profi újságírás között, hiszen ugyanaz az ember tagja lehet mindkét oldalnak. Láthatjuk tehát, a civil újságírók nem a professzionális, hagyományos médiamunkásokkal szemben képzelik el magukat, hanem velük együtt, egymást kiegészítve. Ez a ma zajló elfogadási és asszimilációs folyamat azonban több lépcsőben, fokozatosan zajlott le. Lássuk, hogyan reagált az intézményesült újságírás a civil média megjelenésére!

Az első reakció a támadás volt: megpróbálták ellehetetleníteni az efféle kezdeményezéseket. Később azonban váltottak, felkarolták ezeket a tudósítókat, és publikálási lehetőséget biztosítottak nekik a hivatalos portálokon, pl. blogok és fórumok létrehozásával. Az együttműködési folyamatot pedig szeretnék egyre szorosabbra fűzni, melynek több előnye is lenne: egyrészt jobb, hitelesebb terméket állíthatnának elő, másrészt pedig a költségeiket is csökkenthetnék az aktív olvasók bevonásával. (Barta, 2007).

A harmadik, az együttműködés egyelőre legmagasabb lépcsőfokán áll az Index hírportál is, szándékait az alapító főszerkesztő, Uj Péter így jellemezte: „A hagyományos, a hivatalos egyfajta paródiáját adjuk. Mindamellet tere van egy normális, mondhatjuk hírszolgáltatásnak is. ... az Internetto is egy blog volt. Tehát mi mindannyian ilyen módon bloggerek vagyunk, ... hivatalos újság létünkre. Az attitűdben soha nem volt benne, hogy ilyen megmondóközpontként kezeljük magunkat.” (Barta, 2007).

Ha azonban ekkora jelentősége van a civil újságírásnak, és néhány esetben az olvasói igényeket jobban és gyorsabban kielégíti, jogos kérdés, hogy ezután mi lesz a professzionális újságírók szerepe. A következőkben részletezem a két újságírásfajta előnyeit és hátrányait.

Ami mindig is a hivatásos újságíró előnye lesz, az a legitimitás. Az, hogy egy intézményes médium áll mögötte, ami feljogosítja őt arra, hogy az adott témához kapcsolódó bármilyen szereplőt felkeressen. Egy átlagember nem sétálhat oda diktafonnal a kezében egy kormányhivatalba vagy egy minisztériumba. A profiknak több ideje is van a hírek vadászatára és az utánajárára, mivel a nyolc (vagy ennél több) órás munkaidejükben ez a feladatuk – egy civil ezt csak, mint hobbi folytathatja, a munkája elvégzése után. Összefoglalva, egy hivatásos médiamunkás a gazdasági, kulturális, tudományos és közélet bármely területét feltérképezheti. Hozzáértően meg tudja állapítani, hogy az általa képviselt médium célközönségének milyen hírekre, információkra van szüksége, ki tudja szűrni a közösség számára fontos, érdekes történeteket a hírek végtelen áradatából. Ez a kapuőrzés, amire a közönség egyre növekvő interaktivitása mellett is szükség van. (McQuail, 2003) A hivatalos újságírót fémjelezhethetné még a pártatlansága vagy objektivitása is, amire a felsőoktatásban folyó képzés során nagy hangsúlyt fektetnek, azonban akkor a jelen besorolásból ki kellene hagyni a direkt politikai irányultságú médiumokat. Ez természetesen nem lenne helyénvaló, mivel ezek (csak hogy a legnagyobbakat említsem: Magyar Nemzet, Népszabadság) fontos szegmensét képezik a magyar médiának, így az objektivitás és pártatlanság nem sorolható a hivatásos médiamunkások általános jellemzői közé.

A fentiek hiánya a civil újságírás hátrányai közé tartozik. A civil média egyik jellegzetessége, hogy érzékenyebb a kisközösségi, helyi témák iránt. Ezt azonban nem hátránynak tekintem, csak egy tényezőnek, ami kettéválasztja a két újságírás szerepét: hiszen egy városi honlapot, vagy újságot sokszor nem is újságírók szerkesztenek, hanem lelkes, de azért mégis némileg hozzáértő, elismert polgárok, akik akaratlanul is mindig értesülnek a helyi történetekről, valamint könnyebben is tudnak kapcsolatot tartani a célközönséggel, a város lakosságával, mert ismerik egymást. A civil média megmásíthatatlan előnyei az autentikusság és azonnaliság, az „elsőként láttam” jelensége. Továbbá felkarolhatnak olyan ügyeket és történeteket is, amelyekre az intézményes médiában már nem jut hely, vagy nem is akarnak/tudnak neki teret biztosítani. Ezekben a tényezőkben mindig is felül fogja múlni a mainstream újságírást, akárhogy igyekszik majd a profi média helyi tudósítókka, és műholdas kapcsolattal. Ez a lemaradás legtöbbször a nagy és váratlan katasztrófák esetében nyilvánul meg. A közelmúltban több ilyen esetben is bizonyítottak a civil források, valamint a

résztevők információja, kommunikációja. Gondoljunk például a 9/11 merényletre, 2011-es tavaszi cunamira Japánban, vagy a 2010-es vörösiszap-katasztrófára hazánkban. Utóbbi esetben, ha rátalálunk a helyi honlapokra, blogokra és a Youtube-ra felrakott amatőr felvételekre, táva marad a szánk. Mire a média küldöttei odaértek legalább két-három óra telt el, addigra a katasztrófa legpusztítóbb része lejajlott. Az ottani lakosok azonban készítettek felvételeket erről az időszakról is – ha ők nem teszik meg ezt, sokkal nehezebb lett volna bemutatni, mi is zajlott le pontosan.

A nagy katasztrófák mellett azonban a mindennapi élethez fontos kisebb-nagyobb hírekhez is hozzájuthatunk civil tudósítók tollából. Ilyen például az OhmyNews Dél-Koreában. Az alapító, Oh Yeon Ho álláspontja szerint a riporter az az ember, akinek vannak hírei és azokat meg is szeretné osztani másokkal, akár újságírói tapasztalatok nélkül is. Erre bárki kaphat lehetőséget, könnyedén tölthet fel anyagot az oldalra, melynek már nemzetközi, angol nyelvű változata is létrejött. Azért, hogy a fontosabb protokoll eseményekről is tudósíthassanak, a szerkesztőségben időszakos sajtóigazolványokat állítanak ki a civilek számára. A felmérések szerint naponta több mint egymillió látogatója van az oldalnak, ezért a hirdető is támogatják, mind a website-ot, mind pedig a hetente megjelenő nyomtatott kiadást. (Gillmor, 2004)

Hasonló jelenség figyelhető meg, bár a lefedett terület mérete miatt kisebb formában, hazánkban, a kb. tizenhatezer lakosú Abonyban. A www.miabonyunk.hu városi portálon aktív fórumélet folyik, a kisvárosi honlap 13 blogot számol, az oldalra regisztrált felhasználók száma pedig 1712, a 2013. január 5-i dátum szerint. A bloggerek és hozzászólók információi vetekednek a hivatalos újságírókéval, akik emellett részt vesznek a hetente, kéthetente megjelenő nyomtatott lap szerkesztésében is. Igen kifejező az oldal mottója: „Abony és környéke tabuk nélkül!” Ez a portál fontos szerepet játszik majd későbbi elemzéseimben is, hiszen itt jelent meg több hír is folyamatosan a ceglédi eseményekkel kapcsolatban, valamint a fórumon hozzászólók is alakítói lettek a közvélekedésnek.

4. A ceglédi konfliktus

A civil újságírás fejlődésének, és annak hazai vonatkozásainak bemutatása után azért választottam speciális példának a ceglédi konfliktust, mert ez éppen szembe megy a civil média naiv képével és egy új színben mutatkozik meg. Mert bár a civil média megerősödése üdvöztető jelenség, mivel a társadalmi nyilvánosság kiszélesedését jelzi, nem minden véleményt fogad mindenki tárt karokkal. Dolgozatom elején felhívtam a figyelmet arra, hogy

a civil újságírás annyiféle, ahány ember műveli, így megjelenhetnek benne olyan álláspontok is, amelyekkel a társadalom egy része egyetért, másik része pedig mélyen elítél. A tulajdonképpen korlátlan szabadságnak köszönhetően teret kaphatnak szélsőséges vélemények is, melyek fogadtatása igen eltérő lehet, attól függően, milyen közegben jelennek meg.

4.1. A történések és a helyi viszonyok rövid bemutatása

Cegléd kb. 38 000 lakosával Pest megye dél-keleti régiójának regionális központja. Hozzá szorosan kötődő település Abony, amely Cegléd-től mindössze 16 km-re található. Dolgozatomban a község fontos szerepet játszik majd, mert ceglédi civil hírportál nincs (A www.cegledipanorama.hu és www.infocegled.hu oldalak aktuálisan frissülnek, de kevés bennük a civil tényező, a közösségi véleményformálás), viszont abonyi igen, ahol azonban teljes értékű hírként kezelik a ceglédi híreket is. Így jómagam is először a MiAbonyunk.hu portálról szereztem tudomást a 2012 augusztusában kibontakozó és 19-20-án kicsúcsosodó ceglédi konfliktusról. A történéseket élőben követhették végig az érdeklődők az USTREAM videó megosztó és online sugárzó oldalon egy SoDI nevű felhasználó anyagaiból. Három részletben közvetítette a történeteket, először az Élőben Cegléd 01 két és félórás, majd az Élőben Cegléd 02 másfél órás anyaggal. A másnapi történéseket pedig fél12-től, a Cegléd nappal című anyagban követhettük közel három órán át.

Ezekből kiderül, hogy augusztus 19-én este a rendőrség kivonult Cegléden a Kékkő utca környékére, mert ott a cigány és nem cigány lakosok közti ellenségeskedés olyannyira tarthatatlanná vált, hogy a Magyar Gárda is megjelent a településen. A megszólaltatottak elmondásai alapján, a környéken élők problémája az, hogy a romák folyamatosan meglopják és bántalmazzák őket, „rettegésben élnek”, és ennek orvoslására hívták oda a Magyar Gárdát. Így térképezte fel a helyzetet a civil tudósító élő adásában.

A feltöltött anyag valamint annak sugárzása és jelenléte folytán az eseményeket alakító tudósító, és a kialakult közbeszéd ezt a társadalmi konfliktust etnikai konfliktusként jelenítette meg, valamint a két nap alatt összesen több mint hétórányi élő, vágatlan videó anyag végignézése során világosan érzékelhető SoDI szélsőjobboldali irányultsága, mely alapján több visszásságra és elfogultságra magyarázat adható. Továbbá szükséges megvizsgálni, hogy kit rejt a SoDI felhasználónév, és milyen múltja van az internetes, blogos közösségben, valamint, hogy a magát és két társát privát emberi jogvédőknek tituláló tudósító egyáltalán eleget tesz-e az ily módon saját maga által megjelölt feladatainak.

Mindezek részletezése előtt azonban vizsgáljuk meg magát a kialakult veszélyhelyzetet, amit legjobban Császi Lajos morális pánik fogalmával jellemezhetünk. A fogalom leegyszerűsítve tulajdonképpen „az események moralizáló túlreagálását jelentette.” (Császi, 2003) A kifejezés további boncolgatása során fellelhető egy, a ceglédi helyzetre párhuzamosan alkalmazható leírás, mely szerint a normáit és ezáltal önnön létét is veszélyben érző társadalom mumusokat, azaz felismerhető és kiiktatható ellensége(ke)t generál. A morális pánik pedig nem más, mint az ezekre adott kollektív felháborodás. (Császi, 2003) A kollektív félelem és fenyegetettség érzése a rét és így a konfliktus mindkét oldalán megfigyelhető volt. A morális pánik jelenségét Goode foglalja össze legtömörebben, öt jellemző megadásával, melyek mind relevánsak a ceglédi eset kapcsán is:

- érintettség (több oldalról, több módon ugyanarról a témáról beszélnek),
- ellenségesség (a tettek kollektív elítélése),
- konszenzus (a közvélemény megállapodása pl. az ellenségességben),
- aránytalanság (a képzelte fenyegetettség nagyobb, mint a reális, így fejlődik ki a túlreagálás),
- illékonyosság (az események akár egyik pillanatról a másikra lobbannak fel, később pedig tűnnek el). (Császi, 2003)

A helyzet magyarázásával természetesen nem szeretném tagadni azt az állítást, miszerint a garázdaságot roma származású lakosok követték el – azért sem, mert ezt egyébként szemtanúk igazolják, akik láttak egy vagy több bűncselekményt – hanem azt, hogy ha tényleg igaz az, hogy a bűnesetek nagy részét vagy akár egészét cigányok követték el, azokat nem az etnikai hovatartozásuk miatt tették. Egyszóval nem azért loptak, mert cigányok. Sajnos Magyarországon azonban evidens választás a romák etnikai csoportját feltüntetni mumusként, mert őket már alapból deviáns csoportként tartja számon a közvélemény. Vidra Zsuzsanna-Kriza Borbála (2010) és Bernáth Gábor-Messing Vera (1998) szerzőpárosok pedig pont ennek ellenkezőjére hívják fel a figyelmet, miszerint helytelen a cigányságot etnikai összetartozásuk miatt homogén csoportként kezelni.

Ez a fajta kisebbségi téma iránti érzékenység azonban legtöbbször hiányzik az anyagból, ezért domborodhat ki, legtöbbször azonban csak rejtetten SoDI szélsőjobboldali álláspontja, melyet nem csak a kamerahasználat, és a rögzített beszélgetések hangvételének átfogó megfigyelése mutat meg, hanem legelőszöris az, hogy a videót milyen portáloknak küldte szét. Az élő adásban konkrétan elhangzik három radikális jobboldali szellemiségű

portál, a Barikád, a Deres, illetve a Kurucinfó, ahol megosztotta a videót. De kit is jelent a SoDI felhasználónév, akinek 2012. 12. 29-i állás szerint 92 követője van az USTREAM videó megosztó portálon, és 219,792-szer nézték meg összesítve a feltöltött anyagait, melyek között még több, a ceglédi konfliktushoz hasonló eset dokumentálása és közvetítése szerepel? A következő alfejezetben ezzel foglalkozom.

4.2. SoDI, a jó útra tért radikális blogger?

„SoDI vagyok. Középiskolás korom óta nemzeti radikális. 2002 óta aktív aktivista. 2006 óta kisebb kihagyásokkal folyamatosan tudósítok nemzeti eseményekről. Független vagyok, nem vagyok tagja semmilyen pártnak, vagy szervezetnek.” Olvashatjuk legaktuálisabban frissülő blogjában, a „SoDI 66 másodpercben mutatja meg”-ben (<http://66masodperc.wordpress.com>).

Ezen kívül SoDit, azaz Kiss Endre Farkast az egyik közösségi oldalon megtalálható személyes adatlapja alapján egy 30 éves, az egyetemen informatika tanárnak készülő, ám munkáját tekintve budapesti tudósítóként ismerhetjük meg. Videóit egyébként nem csak az USTREAM portálon és blogján láthatjuk, hanem SoDI megosztó néven a Facebookon is megjelenik. Néhány az előbb említett helyeken megtalálható videók közül: Ma reggel kommandósokkal hurcolták el Borbély Józsefet (2012.12.07), Hegedűs Lóránt református lelkész a gárdista-avatáson (utolsó 5 perc), Gecse Mária kilakoltatása, Jobbik az izraeli agresszió ellen. Wikipédia szócikk taglalja történetét és eddigi életművét, amelyről azonban nem derül ki, hogy ő maga írta-e ekkor öniróniával, vagy valaki más percről percre végigköveti az életét, és súlyosan elítéli azt.

Elítélő véleményekből pedig nem kevés található a világhálón, SoDi hírhedt felhasználó blogger körökben. Korábbi blogjaiban (<http://sodika.tumblr.com/>, <http://66masodperc.blogspot.hu/>) nyíltan gyűlöletet keltett egyes vallási, etnikai és más csoportok ellen, még a Holokausztot is tagadta egy bejegyzésében, melyet a Partizáninfo kritizál (<http://kozeleti-sodi.blogspot.hu/>). 2007-ben Veress Gabriella a Lánchíd rádió szerkesztője SoDI blogjából választott ki és tett közzé az egyik híradásuk illusztrációjaként egy átszerkesztett képet Szetey Gábor személyügyi államtitkárról, akit Auschwitzcal a háttérben, egy rózsaszín háromszöggel a mellén ábrázoltak. A rádiós szerkesztő állította, hogy nem figyelt fel az árulkodó jelekre, de a történetek után kirúgták állásából. A fórumok teli voltak továbbá SoDi szociális és szexuális életének részleteivel, botrányaival is. Bár a tudósító az erős, pocskondiázó véleményeket újabban mellőzi, de a blogjában is felvállalt

nemzeti radikális nézeteket továbbra is képviseli mind témaválasztásban, mind anyagai beszédmódjában.

Hiba lenne kihagyni a jellemzésből SoDI két társát, akikkel nem csak a ceglédi anyagban, hanem az egyéb videói nagy részében is együtt dolgozik. Ők Soós József "Titán" és Dr. Fórizs Eszter, ahogy azt az Élőben Cegléd 02 videó elején is hallhattuk. Személyükről, múltjukról nem találtam információkat az interneten vagy SoDI blogjában. Megfigyelt tevékenységükből az a következtetés vonható le, hogy Fórizs az aktívabb, többször is szólal fel a felvételeken, markánsabban adja elő véleményét, mint Soós. Továbbá az Élőben Cegléd 02 anyag elején található hosszú, kb. húszperces interjúban átveszi SoDI-tól az aktív kérdező szerepét, valamint másnap ő szorgalmazza, hogy menjenek át a réten a romák házához.

4.3. Privát emberi jogvédők – vagy mégsem?

SoDI és két társa többször úgy mutatkoztak be a felvételeken, mint privát emberi jogvédők. A privát jelentése, miszerint nem tartoznak semmilyen hivatalos szervezethez még elfogadható és igazolható a blog alapján, azonban az emberi jogvédő titulus aligha használható a tevékenységükre. Jogvédőhöz a következő esetben lehet fordulni az Egyenlő Bánásmód Hivatal álláspontja alapján: „ha egy személy vagy valamely csoport kedvezőtlenebb bánásmódban részesül valamely védett tulajdonsága miatt, mint más, vele összehasonlítható helyzetben lévő személy vagy csoport. Ezek a következők: nemi hovatartozás, faji hovatartozás, bőrszín, nemzetiség, illetve nemzetiséghez tartozás (pl. cigány, német, szlovák, azaz a hazánkban élő 13 nemzetiség), anyanyelv, fogyatékosság, egészségi állapot” satöbbi. (<http://www.egyenlobanasmod.hu/cikkek/ebh-hatosag>) Így a jogvédőnek a jogaiban megsértett kisebbség védelme lenne a feladata, amelyet az első éjszakán egyáltalán nem láttak el, sőt ekkor még többször bocsátkoztak bele olyan beszélgetésekbe a megjelentekkel, amik éppen a közvélemény ellenséges álláspontját képviselték. A történetek másnapján, augusztus 20-án azonban már megfigyelhető a változás. Még ekkor sem a kisebbség, vagyis a romák érdekeit védték, de legalább kezdeményező békítő félként működtek. Délutánra szóba álltak egymással a „magyarok és romák”, és igaz, csak látszólagos és vélhetőleg ideiglenes, de mégis béke köttetett SoDI és Daróczi Ágnes, újságíró telefonos segítségével nyomán.

A felvételek során egy alkalommal bizonyítékként is szolgálhattak volna a civil tudósító által rögzített képek, habár ott sem a kisebbség érdekeit szolgálták volna, hanem a háborgó tömeget a kivonuló rendőrökkel szemben. Az Élőben Cegléd 01 anyag 1 óra 17-től

30. percéig dokumentálta, hogy a réten sorfalat álló rendőrök kutyáján nem volt szájkosár, ami pedig kötelező lenne. A felháborodott tömeg a rendőr azonosítóját követelte a kapitánytól, amit azonban nem kaptak meg. A 107-es telefonszámot tárcsázva a diszpécserrel sem kaptak segítséget. Az Országos Rendőr-főkapitányság a tényfeltáró vizsgálatai során azt állapította meg, hogy minden intézkedésben helyesen jártak el, így nem került sor az esetleg ennek ellenkezőjét bizonyító anyagok vizsgálatára, mint például a SoDI által készített tudósítás.

Beláthatjuk, a privát emberi jogvédők feladatkörét csak kis részben látják el, azonban helyette kettő másikat igen. Ezek a civil tudósító és a politikai aktivista. Civil tudósító, mert online élőben közvetít egy helyi konfliktust, és közben interjúkat készít, melyben megpróbál magyarázatot találni a kialakult helyzetre. A látottakhoz magyarázatokat fűz, a nézők számának folyamatos jelentésével (a csúcs 3500 követő), valamint az sms-ek beolvasásával és a hívások kihangosításával tartotta a kapcsolatot a nézőkkel, így új vélemények, hozzászólások megjelenésének lehetőségeit teremtette meg. A civil újságíró „...témákat választ, forráshitelességet ellenőriz, szalagcímeket ad, fényképez, stílusos újításokat vezet be, kapcsolatot tart fenn az olvasóival, közönséget épít, rágalmozási kockázatokat mérlegel és esetenként önálló nyomozásba kezd” (Barta, 2007). Mindez igazolja SoDI és az anyagának vizsgálhatóságát, ám a fenti tevékenységeket elemezve azok visszasságaira és szubjektivitására is fel kell figyelnünk, amelyek viszont a politikai aktivista szerepköréről árulkodnak.

Az Élőben Cegléd 01 videó első komolyabb megszólalója egy középkorú nő, aki a cselekmény gócpontjában, azon a réten beszélt, ami a „cigányok és magyarok” házai között terült el, és a rendőrök sorfállal védték. A felvételek láthatósági viszonyai elég rosszak, mivel a réten nincs közvilágítás és csak a rendőrök illetve autók lámpáinak fénye világít. A hangminőség azonban elfogadható, a legtöbb beszéd tisztán kivehető. A nő először a tömegbe ordította bele nézeteit, aztán a kamera felhívására közelebb jött, és konszolidáltabb hangnemen is kiállt a véleménye szerint sértett ceglédi lakosokért, akiket megloptak a romák. Később kiderült, hogy azt tapasztalta, hogy a rendőrök nem jártak el megfelelően, elmondása szerint, még nekik, civileknek kellett unszolni őket, hogy szálljanak be az autóba és menjenek az elkövetők után, akik egyébként majdnem elgázolták őt és még 3-4 embert, aki a helyszínen volt. Cigányellenes gondolatait egyre nyugodtabban, de annál határozottabban

adta elő, magabiztossága abból is következhet, hogy Fórizs és SoDI több radikális állítását és javaslatát is helyeselték. A megszólaló a videó 1 óra 9-10. percénél kezd beszélni.

Az adás során többször is SMS-eket kap SoDI, amiket be is olvas. Ezek azonban mind azokról tájékoztatnak, hogy a Szebb Jövőért Polgárőr Egyesület, valamint egyéb gárdaszimpatizánsok elindultak a környező településekről: Szolnok, Körösten, Tápiógyörgye, Törökszentmiklós, Mezőtúr. 2 óra 24 perckor érkezett az utolsó SMS, amiben már arról is írnak, hogy „sajna a cigányok is kocsival mennek Cegléd felé, érjenek oda a györgyeiek mielőbb.” Összességében a mozgalom és az események alakítójává vált SoDI, mert így rajta és az ő adásán keresztül kommunikáltak a különböző városok csoportjai, és itt szerveződött az utánpótlás a Kuruc.info mellett, ahol szintén percről percre nyomon követhették az eseményeket, és Ferenczi Henrik, az Új Magyar Gárda főkapitány-helyettesének utasításait az akciókkal kapcsolatban. (<http://kuruc.info/r/35/100184/>)

Ezen kívül olyan beszédmód jelenik meg, amelyben szimpatizálnak több rendszer és kormánykritikus valamint cigányellenes véleménnyel is, amelyeket megszólaltatnak a videóban, így a saját és feltehetőleg a néző hozzáállása is a felháborodott helyi többségéhez hasonul. A kamerát így az események bemutatása és szervezése mellett a radikális nézőpont közvetítésére is használják. Az egyetértéseket megfigyelhetjük például az Élőben Cegléd 01 anyag 1 óra 9-10. percében megszólaló nő álláspontjával kapcsolatban, valamint 1 óra 15 percénél egy másik nyilatkozó helyzetjelentésénél ugyancsak a réten, utolsó mondata: „Aki tud, az még jöjjön.” Ezt SoDI is megerősíti: „Az a lényeg, hogy aki tud, az még jöjjön.”

Egyetlen olyan vélemény jelent meg, amely más nézőpontból közelítette meg az eseményeket. Egy kihangosított telefonhívó az Élőben Cegléd 01 anyag 1 óra 41. percénél a rendőröket próbálta megvédeni, azt mondta, hogy őket ne bántsák, ne akadályozzák, mert ők csak a munkájukat végzik. Miközben ezt sorolta a férfi, SoDI-tól valaki a háttérből megkérdezte, hogy ki beszél a telefonból. SoDI nemes egyszerűséggel így válaszolt: „Valami hülye.” Aztán persze többször bocsánatot kért a betelefonálótól, de ez az átgondolatlan reakció nyilvánvalóvá tette, hogy mennyire nem érdekli, és nem ért egyet a férfi álláspontjával.

4.4. Nemzeti radikális gondolatok megjelenése a ceglédi tudósításban

Az előbbi alfejezetben említett példákon kívül még többször is megfigyelhetjük, hogy bár SoDI próbálja sugalmazni pártatlanságát, a honlapján is nyíltan vállalt véleményét, miszerint nemzeti radikális, mégsem tudja eltitkolni. A blogjában így ír augusztus 22-én, a Cegléden rögzített anyagaival kapcsolatban, vélhetően az őt ért támadásokra reagálva. „Én egy teljesen objektív élő közvetítést próbáltam készíteni, ahol mindenféle prekoncepció nélkül bejárom a területet, és megkérdezem mindenkinek a véleményét, aki csak szóba áll velem. Úgy gondoltam ugyanis, hogy ezzel tudom a legjobban átadni a helyszín valódi hangulatát az otthonmaradóknak.” (SoDI, 2012)

Az esettel kapcsolatban tanúsított tudósítói magatartás további részletezésénél Vidra Zsuzsanna és Kriza Borbála *A többség fogságában – kisebbségek médiareprezentációja* című tanulmányukban elemzett 2008-as pátkai konfliktus kapcsán vizsgált nézőpontokat veszem figyelembe. Az ott vizsgált újságírói magatartást ugyan nyomtatott, hivatásos újságcikkekkel kapcsolatban elemezték, a kritériumok mégis relevánsak egy civil újságíró online videó tudósítására is, mivel a technikai szempontot mellőzik, és az újságírónak az esethez és a megszólaltatottakhoz való hozzáállását, viszonyulását taglalják, ami egyaránt fontos mindkét információátadás esetén. A vizsgálandó dimenziók: értékítélet, okok feltérképezése, megszólaltatottak. Ezeken felül nagyon fontos, hogy az a mód és az a nézőpont, ahogyan a tudósító megismerteti a nézővel az adott történetet, azáltal akár észrevétlenül is, elhiteleti vele a közvetített álláspontot. A kérdés csak az, hogy ez mennyire felel meg a valóságnak, vagy egyáltalán beszélhetünk-e egyetlen valóságról? (Vidra-Kriza, 2010)

Az értékítéletek megjelenésére az előző „Privát emberi jogvédők – vagy mégsem?” című fejezetben található bizonyítékokon kívül még egy példát említek meg. Az Élőben Cegléd 02 anyagban az utolsó pár perc kivételével a rét előtti utolsó ház udvarán várakoznak, mert lemerült a laptop akkumulátora, és azt kellett feltölteniük. Így azonban kimaradtak a konfliktus magjából, a réti történésekből. Ezt ellensúlyozandó a 9. perctől készítenek egy interjút, megpróbálják felderíteni az események kiinduló okait. Ez hasznos ötlet volt, hiszen ezekre eddig nem derült még fény, valamint így ki tudták tölteni azt az úgymond semleges időt, amíg nem lehettek a konfliktus központjában. Az interjút eredményesnek nevezhetjük, hiszen a több mint húsz perces időtartama alatt a megszólaló Barna Pál az elmúlt néhány nap történéseit, amit ő látott, nagy részletességgel elmesélte. Közben azonban ide is becsúszott néhány irányító, provokatív és sugalmazó kérdés. Néhányat példának: „Nem gondoljátok,

hogy a ceglédi lakosságnak joga lenne, hogy a közpénzen megválasztott polgármesterek tegyenek valamit ez (az elszaporodott bűnözések) ellen?”. „Itt Cegléden a munkalehetőségek hogy alakulnak? – Nincs, cigánynak se, magyarnak se. – Akkor gondolom megélhetési problémákra vezethető vissza, vagy Te mit gondolsz erről? – Egyrészt megélhetési, másrészt meg a vérükben van, nem lehet kitörölni belőlük (a bűnözést). Nagy nevetés, tapsolás. SoDI válasza: Igen.”, később kiderült ebből a beszélgetésből, hogy annak résztvevői mégsem kezelik teljesen homogén csoportként a cigányokat, mert Barna Pál is ismer néhány „rendes, dolgos cigányt”, nekik csak azokkal van bajuk, akik lopnak. Ez akkor még nem világos, hogy kit vagy hány főt jelent.

Másnap, amikor már a rendőrsorfallal nem állta útjukat, átmentek a romákhoz, őket is megkérdezték a történetekről, akik beismerték ugyan, hogy „megfuttatták a magyarokat”, de elmondták, hogy ők is rettegnek a gárdisták miatt, és hogy nem tudják, kik loptak közülük. Így megjelenhettek a véleménykülönbségek, illetve az ellenkező álláspontok, de arra a kérdésre, hogy az előző esti rendbontás hogyan kezdődött, nem kaptak egységes választ. A második körben már egy spontán választott küldöttel tértek vissza tárgyalni, aki szintén sérelmezte a romák vélt vagy valós támadásait. (Cegléd nappal 1 óra 32. perctől) SoDI-ék felveszik a moderátor szerepet: csitítják mindkét felet, hogy hallgassák meg egymást, és ne kiabáljanak. Sikerül is általában pártatlannak maradniuk, nagyjából nyugodt mederben folyik a vita, egyik felet sem nyomja el a másik. Fél óra múlva már legalább 10-15 fős csoport gyűlt össze a megbeszélésre. A végeredmény az lett, hogy senki sem tudta, hogy a saját táborából (mert ők így fogalmazzák) kik az elkövetők, illetve felbujtók, és megegyeztek, ha még egy garázdaság vagy bántalmazás történik bármelyik oldalról, az elkövetőt a másik csoport jól megverheti, ha elkapják. Ez az egyszerű emberek konszenzusa, mivel nem tudták, vagy nem merték felvállalni a deviáns egyéneket maguk közül, újabb mumust, vagyis bűnbakot képeztek, ezáltal újból a jövőbe eltolva a megoldást. Dr. Fórizs Eszter kapott észbe, hogy ez mégsem jó megoldás, és próbálta ezt az igen gyakorlatias fejleményt hosszabb távú megegyezéssé formálni, és a közös békés együttélésre buzdítani a feleket a későbbiekben.

Miután a legsürgetőbb veszélyt elcsendesítették, SoDI-ék és a békülésben részt vevő nő visszamennek a Kékkő utcai „főhadiszállásra”, hogy elmeséeljék a fejleményeket. Ekkor változik meg véglegesen a romák homogenizált képe a magyarok fejében, elhangzik például az „ők is emberek” mondat. Ezután pedig első körben az intézkedő rendőröket, Korondi Miklós országgyűlési képviselőt, valamint Cegléd polgármesterét, Földi Lászlót teszik

felelőssé az elharapódzott állapotok miatt, végül pedig az „izraeli gyarmatosítók”-kal szimpatizáló magyar politikusokat okolják egész Magyarország rossz helyzete miatt. Látjuk tehát, hogy a cigányellenességet egy másik rasszista, kirekesztő retorika, az antiszemitizmus váltja fel, amikor a konfliktust szélesebb kontextusba akarják helyezni. Tehát a konkrét augusztus 19-i konfliktusban nem foglaltak állást SoDI-ék, nem próbálták kidomborítani egyik oldal nézőpontját sem, viszont a konfliktus elvi, politikai síkján megjelölt felelősök megnevezésekor nyíltan megjelennek a kirekesztő, szélsőjobboldali nézeteik.

A következő és egyben utolsó megvizsgálandó kérdés a valóság, vagyis az a valóság, amelyet SoDI tudósítása alapján ismerhetünk meg. Az összes ceglédi anyagot összevetve a konfliktus mindkét oldala megszólalt benne, és magunk is láthattuk, hogy SoDI radikális véleménye hogyan változik a forgatások végére: míg az éjszakai felvételek során csakis a cigányokat elítélő véleményeket hallottunk, és ő is ezekkel értett egyet, az anyag végére pedig az ellenség áthelyeződött egy magasabb, politikai síkra. Ez a véleményformálás nagyban átragadhat a nézőre is, ami akkor veszélyes, ha csupán az éjszakai anyagot követte figyelemmel. A civil tudósító információi során akaratlanul vagy akaratlagosan el is hiteti a nézővel vagy olvasóval, hogy az a valóság, amit ő mutat meg. Ez részben igaz is, hiszen amit a felvételeken rögzített SoDI, nem megrendezett események voltak, és a valósághoz tartoztak, de annak csak egy részét képezték. Gondoljuk csak végig, mik azok a történések, amikről nem kapunk információt tőle! A 19-ről 20-ra virradó éjszaka során a rendőri sorfal miatt nem juthatták át a romák házaihoz, így a körökben kialakult esetlegesen radikálisabb véleményeket nem mutatta meg. Azokat csak a magyaroktól hallhattuk, akik másnap már szintén konszolidáltabban nyilatkoztak. A kamera vagy laptop lemerülése miatt pedig kb. másfél órára beszorultak a „főhadiszállásra”, így kimaradtak a konfliktus magjából. Ez azért lényeges esemény, mert valószínűleg ekkor érkeztek meg a Szebb Jövőért Polgárőr Egyesület tagjai, akik korábban SMS-ben jelezték indulásukat. SoDI későbbi tudósításaiból nem tudjuk meg, hogy megérkeztek-e, ha igen hány fővel, és milyen hatással voltak az események kimenetelére.

Mindezzel nem SoDI hiányosságait szeretném bemutatni, hiszen mindezeket már csak azért sem rögzíthette, mert nem lehetett egyszerre két helyen – például éjszaka a rendőri sorfal mindkét oldalán – hanem azért, hogy amikor mint néző, vagy elemző kialakítjuk álláspontunkat és véleményünket vegyük figyelembe azokat is, amikről nem esik szó, így felülbírálván a SoDI által közvetített több helyen egysíkú nézőpontot.

Következésképpen a fejezet elején a blogból idézett bejegyzésben leírtak csak a felszínen bírnak valósággalappal, azonban hogy ezt felfedezzük, médiatudatos és kritikai nézőpontból kell szemlélnünk az anyagot. Ezeknek a hiánya fedezhető fel az erre a bejegyzésre kommentben válaszoló és SoDI-nak gratuláló Baranyi Sanyi nevű felhasználó véleményében: „Tetszett, hogy objektív próbálsz lenni, és hogy mindkét oldalt megszólaltatod, elmondod, mit látsz, de nem szöved bele a véleményedbe, ami gondolom, van és határozott és ráadásul a tapasztalataid alapján képzod, sejtem, hogy folyamatosan és mindenről. Azt mondta nekem valaki egyszer, hogy az a jó újságíró, akinek soha nem tudod meg a véleményét, de minden mást megtudsz arról, amiről tudósít.” (Baranyi Sanyi, 2012)

5. További civil média híradások

Ahhoz, hogy kontextusba helyezhessük a SoDI-féle tudósításokat, meg kell említenünk más, az esettel részletesen foglalkozó civil médiás forrásokat is. Két portálon követték és frissítették a híreket, információkat a ceglédi esettel kapcsolatban: a dolgozatban már említett MiAbonyunk.hu-n, és a Kurucinfón.

Az abonyi portál első cikke 2012.08.19-én 12:34-kor került fel a honlapra, tehát még a komoly rendőri intézkedés előtt. A még csak alakuló, de egyre mérgesedő konfliktusról írnak, valamint megszólaltatták Ferenczi Henriket, az Új Magyar Gárda főkapitány helyettesét. Egyéb hivatalos információ, vagy interjúalany nem volt. A hírhez 22 hozzászólás érkezett, aznap 13:42 és 2012.08.23. között, így a legaktuálisabb történéseket és az ennek megfelelően kinyilvánított véleményeket is végigkövethettük. A legtöbb információt egy „veroniq” nevű felhasználó szolgáltatta: bejegyzéseiből úgy tűnik, hivatalosan is a portál szerkesztője, mert ő adta tovább a helyi gárdista, valamint a „helyszíni tudósítójuk” információit, és a Ceglédi Rendőrkapitányság által kiadott közleményt is ő másolta be. Nem utolsó sorban pedig SoDI megosztott élő adását is belinkelte: a civil médiák képesek együttműködni, hálózatban informálni. Ezt jelzi az is, hogy „magyarharcos”, egy másik felhasználó pedig a Kurucinfón megjelent „Így rettegnek az "apartheid bűncselekmény" áldozatai” című képet osztotta meg, valamint a Szent Korona Rádió élő, online adását ugyanitt, az abonyi portálon.

Az esettel kapcsolatban érdeklődést mutató kommentelők között itt is nagyobb számban jelentek meg szélsőjobboldali, rasszista vélemények rövidebb, illetve hosszabb megfogalmazásban. Szó esik SoDI videójáról is: veroniq valószínűleg folytatott némi kutatómunkát, mert amellet, hogy leírja, hogy a felvétel minősége borzalmas, felháborodik

SoDI szexbotrányain is, amikre viszont csak az interneten való keresés után bukkanhatott rá. Emellett ő maga is szimpatizál a rendbontók álláspontjával: „Egyébként meg a " tüntetőknek " igazuk van, jöhet nekem itt a Roma Sajtó Központ mindenfélével. Inkább azt írják meg, hogy miért kell nekik megkeseríteni az ártatlan lakosok életét a napi fosztogatásaikkal.” (http://www.miabonyunk.hu/cikkek/2012/08/19/Uj_Magyar_Garda- Rendorseg- Romak- Lakossag- All_a_bal_Cegleden) Láthattuk, hogy a közvélemény alakulását nagyban befolyásolhatják ezek a portálok, mert a hasonló vélemények egymásra utalnak, egymást erősítik.

A Kurucinfó nyíltan és hivatalosan felvállalt nézete a szélsőjobbboldaliság, ezért nem meglepő, hogy itt más vélemény nem is kapott helyet. A civil portálok egymásra utalásán, és idézésén kívül itt még érdemes megfigyelni a közösség virtuális szerveződési módjait. Pontos időpontokkal, minimum húszperces és maximum egy órán belüli frissítésekkel tudósított az eseményekről a helyszínrre kivonult gárdisták, valamint a Szent Korona Rádió helyi tudósítójának információi alapján. Itt találhatjuk a SoDI videójában is megjelenő, Szébb Jövőért Polgárőr Egyesület országos mozgósítási felhívását, valamint a focidrukkerek érkezését előrejelző írást is. Többször megszólal Ferenczi Henrik, az Új Magyar Garda főkapitány helyettese, aki így ad utasításokat a helyszínen tartózkodó hazafiaknak: „Tartsuk szárazon a puskaport!”.

Ha a tudósításokat összehasonlítjuk néhány intézményes médium, például az MTI, az Index, vagy az ATV híradásaival, teljesen más képet kapunk, mintha a helyszín és a szereplők kivételével egy másik eseményről lenne szó. Barkóczy Balázs *A hazai radikális jobboldal térhódítása az interneten* című tanulmányában említi meg az ilyen oldalakon kialakult alternatív tudást, azt a nézőpontot, melyen keresztül kritikusan szemlélnék minden aktuális, és a jobboldali tematikába illeszkedő eseményt. Ezek a rendkívül szélsőséges vélemények kevés helyet kapnak az intézményes nyilvánosságból, ezért létrehoznak saját közösségük számára egy második nyilvánosságot, az új interakciós platform, az internet lehetőségeinek teljes kihasználásával. (Barkóczy, 2010) Ezeken felül a portál annyival megy tovább az összes többinél, hogy nem rekednek meg az aktuális események közvetítésénél és szervezésénél, hanem a közössége határozottan kinyilvánítja véleményét az eset későbbi megoldásával kapcsolatban is. A szalagcímek: „Közös állásfoglalásban hazudozik tíz cigány szervezet a Cegléden kialakult helyzetről”, „Jobbikos állásfoglalás: A cigánybűnözés megfékezése az első számú rendvédelmi feladat”, „Tények és cáfolatok - a jobbikos országgyűlési képviselő

esettel kapcsolatos összefoglalója”. Ez már az eseményfolyam későbbi alakulása, az utolsó összefoglaló 08.21. dátummal került feltöltésre. Azért is célravezető az eseményfolyam kifejezés használata, mert a honlapon is „folyamban” jelentek meg a fejlemények. Itt nem volt külön hozzászólói fórum, mint a MiAbonyunk.hu-n, mert a Kurucinfót központilag frissítették, de a híradások egymás után következtek, a történet végig legörgethető, egészen a két nappal későbbi állapotokig. Ez a szerkesztési elv a civil, közösségi portálokra jellemző.

A ceglédi konfliktussal kapcsolatos, SoDI melletti két legfontosabb civil portál megjelenéseit, frissítéseit elemezve megfigyelhetjük, hogy különböző virtuális szinterek hogyan reagálnak a helyi rendkívüli történésekre, és hogy jelen esetben, mekkora térben és hogyan bontakoztak ki a radikális vélemények, továbbá, azoknak milyen fogadtatása volt. Ezek sorrendben a nézetek erősödésének irányában: MiAbonyunk (helyi félcivil hírportál), SoDI (radikális blogger), Kurucinfó (a leghírhedtebb radikális portál).

6. A ceglédi konfliktus és az intézményes média

A civil újságírás nem csak a blogger és videó megosztó oldalak kontextusába illeszkedik bele, hanem meg kell vizsgálnunk az intézményes médiával fenntartott viszonyát is, ha egyáltalán utalnak rá.

Lássuk először, hogy a különböző médiák mikor és hogyan számoltak be a ceglédi eseményekről! A legaktuálisabb és leggyorsabb természetesen az online hírközlés, a hivatásos médiumok is itt adtak hírt először a történetekről. Még éjjel az MTI adott ki egy közleményt, amelyet az összes hivatásos médium felhasznált cikkeiben. Elsőként a HírTv vette át: még aznap, 23:59-kor jelent meg egy kishír az online oldalukon. (http://mno.hu/belfold_archiv/fokozott-rendori-jelenlet-cegleden-es-kornyeken-1100171)

Másodikként a Webbulváron (http://webbulvar.hu/tart/cikk/dc/0/141368/1/kekhirek/Felnek_a_lakosok_fokozott_rendori_jelenlet_Cegleden_es_kornyeken?place=srss) olvashattunk egy rövidhírt 2012. augusztus 20. 00:12-kor, majd két perccel később, 00:14-kor az Index (http://index.hu/belfold/2012/08/20/fokozott_rendori_jelenlet_cegleden/) egy hosszabb cikket közölt, melyben utalnak SoDI USTREAM-es élő megosztására is. Az Index volt az egyedüli, aki megemlítette a civil tudósítót, a többi médiában nyoma sincs. A következő megjelenést az atv.hu-n

(http://atv.hu/cikk/20120820_roma_sajtokozpont_felkatonai_szervezetek_vonulnak_cegleden

[?source=hirkereso](#)) olvashattuk. Ezekből megállapíthatjuk, hogy a magyar mainstream média még nem igazán számol a civil kézből származó információkkal. Erre ellenpéldát csupán a nagy katasztrófák idején láthatunk, például amikor olvasói/nézői felvételt mutatnak be a vörösiszap-katasztrófáról vagy 2010-ben több forgószélről Heves megyében.

6.1 Összetűzés a HírTv stábjával

Amikor másnap, azaz augusztus 20-án fél 12-kor SoDI, Dr. Fórizs Eszter és Soós József visszatért a ceglédi Kékkő utcába, azonnal konfliktusba is keveredtek az akkor éppen interjút készítő HírTv stábjával. SoDI tudósítása úgy kezdődik, hogy a Kékkő utcában üdvözlí őket egy, a házuk kapujában álldogáló idős pár, akik kérdezik, hogy miért jöttek kamerával. Ők mondták el nekik, hogy a HírTv nem a valóságnak megfelelően vázolta a történeteket, hanem Fórizs szavait idézve „úgy, hogy a magyarok provokálták a cigányokat”. A HírTv stábja Mészáros Istvánnal, az Új Magyar Gárda főkapitány-helyettesével készített interjút, amit SoDI-ék is rögzítettek, ezután indult a szóváltás. Fórizs Eszter felszólította a tévéstábot (az előbbi, helyiekkel folytatott beszélgetésre hivatkozva), hogy mindent úgy közöljenek le, ahogy felveszik, mert különben bizonyítéknak itt lesz az ő élő felvételük, és be fogják perelni a HírTv-t. (Itt visszautalnék a 4.4 alfejezet végén tárgyalt megmutatott valóság kérdésre, vagyis, hogy pontosan mit és hogyan rögzített SoDI, és mi mindent nem.) A riporterhölgy védekezéséppen a forrást, az MTI-t említette, mivel tőlük vették át az első információkat, továbbá kikérte magának Fórizs támadó hangvételét. SoDI és Fórizs Eszter az élő közvetítés felsőbbrendűségét, és annak megmásíthatatlan valódiságát hangsúlyozta, a stáb pedig a hivatalos jogosultságát a feladatuk elvégzésére, a sajtóban elfoglalt helyüket.

Ez a szerepvállalási vita jelenhet meg nagyban is, általánosságban, a magyarországi civil és az intézményes média együttműködésének vizsgálatakor. Mert bár a 3. fejezetben említettem az együttműködés növekedését, mint fejlődési utat, ez itt hazánkban egy-két kivétellel – mint pl. az Index és a helyi portálok – még gyerekcipőben jár. Természetesen az sem mindegy, hogy jelen esetben a civil média képviselője támadólag viszonyul a riporterhez, vagy ő maga is együttműködik. Azt azonban, hogy Fórizs Eszternek volt-e minderre valóságalapja, csak a HírTv riportjának elemzése után tudhatjuk meg. Ez azért is fontos kérdés, mert a videóból is kiderül, hogy ő maga nem látta a kérdéses tudósítást, csupán két helyi lakos hívta fel rá a figyelmét. A HírTv nagyobb hangvételű cikke és a másnap délelőtti televíziós híre az alábbi linken található: <http://mno.hu/belfold/nem-tortent-atrocitas-roma-szervezetek-tiltakoznak-1100175>. Ezeket tüzetesen végigolvasva és- nézve sem találtam egy

olyan közlést, vagy azt sugalmazó állításokat, amikre hivatkozott Fórizs, miszerint „a magyarok provokálták a cigányokat”.

Összefoglalva SoDI-éknak csak ártott a HírTv-vel való összetűzés, mert túlságosan támadólag léptek fel ellenük, továbbá utólag kiderült: alaptalanul. Az ilyen konfliktusok személyes tapasztalatai azonban csak még inkább hátráltatják az együttműködés szerepét. Valóban azonban a civil médiának nem ezen képviselőitől kell várnunk a nyitást és a közös munka elkezdését, mert mint ahogy az 5. fejezetben írtam, az ő céljuk inkább az intézményes médiától való elhatárolódás, és a második nyilvánosság kialakítása. Éppen ezért tekinthető túlzónak Soós József véleménye a Cegléd nappal anyag 9:49-percénél, miszerint „minden média megbukik, mióta mi dolgozunk”. A szerepüket eléggé eltúlozza, ebből csupán annyit vélhetünk valósnak, hogy akik érzékenyek a szélsőjobboldali tematikára, akkor azoknak már egy alternatív információ-forrást tudnak nyújtani ők, és a hozzájuk hasonló tudósítók valamint a dolgozatomban is említett bloggerek, szerkesztők.

7. Összegzés

A dolgozatomban bemutattam a civil újságírás kialakulásának körülményeit, folyamatosan változó tendenciáit, külföldi és magyar példákat egyaránt tárgyalva. Konklúzióként elmondhatjuk, hogy a digitalizáció megjelenése és folyamatos térhódítása átrendezte a mindennapi életünket, igényeinket. Mindent meg akarunk öröközni, tárgyilagos bizonyítékot őrizni az emlékeinkről. A megörökítés és a dokumentálás azonban a folyamat eleje, mindezen tartalmak nem csak úgy lebegnek a virtuális térben, vagy pihennek egy mappában a számítógépünkön, vagy épp az okostelefonunkban, hanem meg is osztjuk azokat másokkal, legfőképpen az interneten: közösségi oldalakon, fórumokon, blogokon keresztül. A mai generáció már beleszületett ebbe a digitalizált médiavilágba, számára a fent említett viselkedés természetes és egyben elvárt is.

Azonban az egyre nagyobb teret meghódító civil médiára nem szabad homogén masszaként tekintenünk, éppen a kiterjedésével nyílnak meg előtte az új lehetőségek. Egyik, a dolgozat elején felvázolt lehetséges út például az együttműködés a mainstream médiával. Itt a professzionális újságírók is felismerték a benne rejlő lehetőségeket és előnyöket, amit a saját szakmájuk kiegészítéseként, bővítéseként próbálnak alkalmazni. Az átalakult és kiszélesedett internetes nyilvánosságban már bármilyen vélemény helyet kaphat, megerősödhet. Ezt használják ki a napjainkban felnövekvő radikális, leginkább szélsőjobboldali irányultságú

csoportok, egyének is. Az ellenőrizetlen civil média behatol ezekbe a közegekbe, azoknak akár első számú összetartó erejévé is válhat. A civil médiának ezt a lehetséges fejlődési útját vázoltam fel a ceglédi konfliktus és az arról tudósító SoDI példáján. Természetesen ez az út is többfelé ágazhat az elérni kívánt céltól és a közölni kívánt információtól függően, a ceglédi események csupán morzsák a civil média nagy közös tortájából.

A kutatás során tartózkodtam az események teljes felvázolásától, és azokat csak fontosabb részleteiben tárgyalva magára a tudósításra koncentráltam, vagyis az események megjelenítésére. Így történt, hogy nem vizsgáltam a ceglédi konfliktus néhány részletét azért, mert azokkal SoDI sem foglalkozott és egyébként sem jelentékeny részei a történetnek. Ilyen például az a híresztelés, hogy Földi László polgármester roma családokat szeretett volna betelepíteni a Kékkő utca környékére, valamint az, hogy a megjelent problémákat milyen mértékben sikerült azóta orvosolni. A témában az interneten fellelhető szinte végtelen számú forrás pozitív oldala, hogy ezek mind az interneten találhatók meg, tehát megfelelő időráfordítással és kutatási tervvel valamint éberséggel semmilyen akadályba nem ütköztem azok felkutatásában. Többek között ez is hozzájárulhat ahhoz, hogy a civil médiával kapcsolatos kutatások előtérbe kerüljenek.

Ez pedig azért lenne időszerű a szakmai körökben, mert legtöbben nem számoltak a civil újságírás ilyen szerepvállalásával. A hozzá fűzött naiv várakozások helyett egyelőre markánsabbnak tűnnek a ceglédihez hasonlatos alkotmányellenes, rasszista, kirekesztő szellemiségű tudósítások. Erre a változásra tekinthetünk úgy, mint a kibővült nyilvánosság és a szólásszabadság megfizetett „tanulópénzére”, de valószínűleg ennél többről van szó, a tendencia nem ideiglenes. A kérdés már csak az, hogy minderre hogyan reagálnak a különböző közösségek, a közvélemény és mainstream média. Utóbbi állásfoglalása azonban több külső tényezőtől is függhet: a médiatörvények alakulásától, a pénzügyi helyzettől, a vélt és valós szólásszabadságuktól, hogy mennyire tudják kielégíteni a közvélemény és összességében bármely állampolgár információéhségét.

A civil média felvirágozása éppen akkor figyelhető meg, mikor ezeknek a kötelességeknek nem tud eleget tenni a hivatalos média, hiszen a civil újságírás lényege a civilségében rejlik, közvetítsen akármilyen nézőpontot. Az amatőrök gondolkodás és talán hosszabb megfontolás nélküli közlésében, hogy megtudhassuk, mi az a valóság, amit a hivatásos médiumok nem tudnak, vagy nem is akarnak nekünk megmutatni.

Felhasznált irodalom

1. Barkóczi Balázs (2010): A hazai radikális jobboldal térhódítása az interneten. *Médiakutató 2012/tél* Hozzáférés: 2013. január 1. Elérhető: http://www.mediakutato.hu/cikk/2010_04_tel/04_radikalis_jobboldal_internet/01.html?q=jobboldali#jobboldali
2. Barta Judit (2007). „Ha nem megy ellenük, csináld velük!”. *Médiakutató 2007/ősz* Hozzáférés: 2011. december 19. Elérhető: http://www.mediakutato.hu/cikk/2007_03_osz/07_ellenuk_veluk
3. Bernáth Gábor – Messing Vera (1998): „Vágóképként, csak némában”. Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal
4. Bodoky Tamás (2008). Támad a civilmédia: minden ötödik Index-olvasó blogol. *Médiakutató 2008/nyár* Hozzáférés: 2011. december 19. Elérhető: http://www.mediakutato.hu/cikk/2008_02_nyar/06_civilmedia_index_blog/01.html
5. Botházi Márta (2008). A civil média és lehetőségei. *Korunk 2008/március* Hozzáférés: 2011. december 19. Elérhető: <http://www.korunk.org/?q=node/8&ev=2008&honap=3&cikk=8834>
6. Cigányok támadtak szombat éjjel gárdistákra és "rendőrökre" Cegléden - tények és cáfolatok (2012). *Kurucinfo* Elérhető: <http://kuruc.info/r/35/100184/> Hozzáférés: 2013. január 4.
7. Császi Lajos (2003): Tévéerőszak és morális pánik. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest
8. Fontos tudnivalók az Egyenlő Bánásmód Hatóságról (2012). Elérhető: <http://www.egyenlobanasmod.hu/cikkek/ebh-hatosag> Hozzáférés: 2012. január 4.
9. Gillmor, Dan (2004). We the media. O'Reilly Hozzáférés: <http://oreilly.com/openbook/wemedia/book/index.html> Elérhető: 2013. január 1.
10. LŐVE (2012). Új Magyar Gárda- Rendőrség- Romák- Lakosság- Áll a bál Cegléden. *MiAbonyunk*. Elérhető: http://www.miabonyunk.hu/cikkek/2012/08/19/Uj_Magyar_Garda_Rendorseg-Romak-Lakosság-All_a_bal_Cegleden Hozzáférés: 2013. január 4.
11. McQuail, Denis (2003). *A tömegkommunikáció elmélete*. Osiris Kiadó, Budapest
12. Molnár Pál (ed.) (2005). *Áttörés a médiában – Polgári újságírás*. Kairosz Kiadó, Győr
13. SoDI (2012). Cegléd nappal. *USTREAM* Elérhető: <http://www.ustream.tv/recorded/24843181> Hozzáférés: 2013. január 4.
14. SoDI (2012). Élőben Cegléd 01. *USTREAM* Elérhető: <http://www.ustream.tv/recorded/24832692> Hozzáférés: 2013. január 4.

15. SoDI (2012). Élőben Cegléd 02. *USTREAM* Elérhető:
<http://www.ustream.tv/recorded/24836130> Hozzáférés: 2013. január 4.
16. Sükösd Miklós (2004). Mobildemokrácia. *Médiakutató 2004/nyár* Hozzáférés: 2011. december 19. Elérhető:
http://www.mediakutato.hu/cikk/2004_02_nyar/01_mobildemokracia/01.html
17. Szakadát István (2007). *Egyben az egész – egytől egyig*. Typotex, Budapest
18. Vidra Zsuzsanna – Kriza Borbála: A többség fogságában – kisebbségek médiareprezentációja (2010): In: Feischmidt Margit (szerk.): *Etnicitás – Kisebbségteremtő Társadalom*. Gondolat Kiadó, Budapest